

Falvai Mátyás

Jáger Márti menyegzője

Ez nem afféle mozi-verekedés volt, hogy piff-puff, a főhős meginog egy kicsit, aztán már vissza is üt, épphogy egy kósza hajtincs ferdül a homlokába. Ez igazi, kőkemény vidéki bunyó volt, ahogy a nagykönyvben meg van írva, roppant a csont, szakadt a bőr, fröccsent a vér, törtek az asztalok. Olyan váratlanul, minden átvezetés nélkül hasított bele a multságba, mint pisztolygolyó az éjszakába. A Dobek Jóska egyszerűen kitepte közülünk az Izing Pityut, az meg először nem is tudott visszaütni, a szaxofonját védelmezte a testével. Láttam, milyen kínban van, hogy ütne már ő is, na de a hangszer... Odaszaladtam hozzá, kiszedtem kezéből a csövet, és abban a pillanatban már öklelte is a Jóskát.

Váratlanul jött, mondom, ez az egész felfordulás, bár, ha jobban belegondolok, már összerakhattam volna a történet darabkáit korábban is. Dobek Jóska kezdettől fogva gyilkos pillantásokat vetett a zenekar felé, én meg azt hittem, nem tetszik neki a játékunk, hát próbáltam rátenni mindig egy lapáttal, szinte rongyosra fújtam a számat. Azt sem értettem, miért akarja magát kihúzni a lagzi alól Izing Pityu, hiszen mindannyian jól tudtuk, hogy Dobekéknak eléggé jól megy a szekér. Egy-egy ilyen lagziért kaptunk fejenként százötven forintot szombatra és még százötvenet vasárnapra is, plusz a roda. Az is volt vagy kétszáz, de ilyen helyeken, mint a Dobekék, összejött hatszáz vagy hétszáz is. Egy ilyen hétvégén összemuzsikáltunk annyit, amiért a faterék két hétig nyomták a műszakot az erőműben. De Izing Pityunak csak nem akaródzott. Meg vagy te örülve, gondoltam, de ki voltam én, hogy az Izing Pityut kioktassam, aki már megvolt húszéves is, vagy huszonegy. Harasta Misi, a harmonikás is többször utalgatott rá, hogy hát ez érdekes kis lagzi lesz. Én persze nem tudtam, mire céloz, nem is firtattam, törődtem inkább a magam dolgával, és csak gyakoroltam minden délután, iskola után, hogy megtanuljam a nemrég újított kottákat, foxtrottokat, twisteket, polkákat, ilyesmiket.

•

Az asszonyok úgy rebbentek szét a sátoron kívülre, mint a vad kisgyerekek kergette galambok. A férfiak egy darabig gyönyörködtek a verekedésben, drukoltak a fiúknak, a menyasszony családja Izing Pityunak, a vőlegényé Dobek Jóskának. Elismerően hujogattak egyik-másik jobbhorog láttán, közben rágták a bagót vagy az öregebbek a pipa szárát, és csillogó szemmel sercintettek egyet-egyet. Végül Jáger bácsi, a menyasszony apja unta meg a dolgot, amikor már a harmadik asztalt borították fel a küzdő felek. Lefogták a sógorokkal a Jóskát, Izing Pityut nem kellett, elég volt neki már bőven, amit kapott. Harasta Misi látta szememben az értetlenséget, megszánt és a fülembé sügött: A Márti miatt van. A Jáger Márti miatt. Egy csapásra értelmet nyert az iménti jelenet. Jáger Márti volt az újdonsült feleség, és nem mellesleg Izing Pityu korábbi barátnője. Nagy volt a szerelem, a Pityu szépen játszott a legújabb slágereket, szép gyerek is volt, meg volt stílusa is, gavallér volt, csak hát a Dobekkel meg már el volt rendezve családirag a házasság, meg a Dobekéknek volt is mit a tejbe aprítaniuk, ami Izingékről nem volt elmondható. Az igaz, hogy a Pityu elég jól keresett a csövel, de ami volt neki, azt a Mártira költötte, egyszóval Jágeréknek a Pityu nem volt perspektíva.

Pár perc múlva már feledésbe is merült az egész felfordulás, villámsebes asszonykezek eltakarították a romokat, csak az ülés esett kicsit szűkösebben, mert az egyik asztalt az ifiurak végleg kivonták a forgalomból. Izing Pityu feltápáskodott mellénk, visszatúrte véres ingét a nadrágjába, megtörölte a szája szélét egy zsebkendővel, majd jelt adott, hogy játsszuk a Szentek bevonulását. Miközben fújtuk, mint az örültek, láttam Pityu szemén, hogy erősen küzd a sírás ellen. A dühtől akart-e kitörni belőle a könny, vagy a felszakadt szája széle fájta úgy fújás közben, nem tudom, mindenesetre még soha nem láttam szaxofonost, aki sebes szájjal fújta volna, szája szélén nedvedző vércsíkkal, hogy mire a szám végére értünk merő vér volt a fúvóka is, meg a nyaka is.

•

Lassan következett a menyasszonytánc, mert fél tizenkettőre járt. És hát a menyegző kőbe vésett menete sváb pontossággal működött Jágeréknál. Még háromkor vonultunk fel Dobekék házána, Izing Pityu, a tenorszaxofonos,

jómagam, az altos, Harasta Misi, a harmonikás, Csilek bácsi, a trombitás, Forisek Pista, a dobos, na meg Krupánszki Vili, a harsonás. Dobekék házánál kezdődött a meló. Mert meló volt ez a javából. Délután háromtól másnap reggel nyolcig fújni, fújni, mint egy eszelős, hogy a végén már szinte kilazult az alsó fogsorod és kicsipkázta a szádat a fúvóka. Dobekék családja zeneszóra vonult át a lányos házhoz, és a menethez illően indulókat játszottunk, meg is volt a méltósága az eseménynek. A lányos háznál csatlakozott a menyasszony, Jáger Márti és az ő pereputtya, így vonultunk, ünnepi díszben a vértesszőlősi plébániához. A banda harsogta a pattogós indulókat, a nász nép pedig egyenes derékmal, és még józanul (de már kétségtelenül borra szomjazva) követett bennünket.

Most, érzem, a nász népről kellene beszélni. A nagydarab, izmos sváb legényekről kellene beszélni. A dagadó mellizmokról, a zakóra kihajtott fehér gallérokra, a kihajtott fehér gallérokba előtüremkedő drótszerű szőrökről kellene beszélni. A megolvasztó mosolyú tót lányokról kellene beszélni. A kemény derekú, hatalmas keblű anyákról kellene beszélni, na meg az öregekről kellene beszélni. Az öreg sváb és tót parasztokról, akik megejtő igyekezettel öltöztek fel legjobb ruhájukba, és fekete kalapjuk, állig begombolt, nyakkendőtlén fehér ingjük és sötét öltönyük alól durva, barázdás, hatalmas kézfejeket lógattak maguk mellett. Ezek a kezek súlyosak voltak, kemények, mint a kő, körmük, mint a fakéreg, barázdáikba beette magát a föld és a szénpor, kimoshatatlanul, mintha így, ilyen tenyerekkel születtek volna. Ezekből a tenyerekből nem lehetett kimosni a feketeséget, mert a feketeség már nem számított rajtuk kosznak, az a feketeség már a bőr része volt. Mindezzel együtt fura szagok volt ezeknek a férfiaknak. Volt ebben a szagban valami csípős, ez bizonyára a verejték szaga volt, meg a hagymáé, amit falat kenyérral és szalonnával fogyasztottak reggelente, csak úgy, ölükből vagdosva katonákra, mint nagyapám tette minden reggel, az ablak alatti lócán, és volt még benne szappanszag bőven, de valahogy olyanformán, hogy tudni lehetett, ez az illat nem szépen csomagolt, maroknyi szappanokból származik, hanem affélékből, melyek kis darabokra fogyott szappantörmelékekből gyúrtak, és persze szinte magától értetődően belekacsaringózott ebbe a szagba egy kis naftalin vagy a szekrényekben az öltöny mellé aggatott, kis batyuba varrt levendula szaga és halványan még érződött rajta a tegnapi, tegnapelőtti permetezés szaga is, a gyilkos vegyszereké, amelyek megvédték a majdani bort a liztharmat és a peronosz ártalmaitól, na meg a kemény tatabányai víz átható klórszaga. Az öregek szagánál azonban sokkal inkább foglalkoztatott a lányok illata, mely felülkerekedett, sőt, uralkodott a férfiak és fiúk markáns verejtékszagán, mert ezeknek a lányoknak még a verejtéke is illatozott, hívogatott, ingerelt, mert ennél a verejtékszagnál vonzóbb illatot akkoriban elképzelni sem tudtam, és szinte már bosszantott a menetelés közben orunkba tolakodó orgonavirág-illat, mert, ha csak kis időre is, de elfedte ezt a szűzi illatot.

A templomban ezek a szagok és illatok még inkább felerősödtek. Ahogy a kétszáznál is több jámbor rokon és ismerős összezsúfolódtott az ájtatosan nyikorgó padokban, melyeket talán szántsándékkal eleve kényelmetlenül terveztek, ahogy a pap és a hívek szavai kórusban örvénylettek egybe az orgona és az ének hangjaival, szinte kézzel foghatóvá vált a nász nép sajátos illata. A pap igyekezett úgy tenni, mintha jól ismerné a jegyespárt, mint közössége régi, hitbuzgó tagjait, de persze mindenki jól tudta, hogy se a Jáger-, sem pedig a Dobek-család nem tartozott a hétvégenként az áldozató kehely körül tüsténkedők sorába. Mi pedig, a tenor és az alt szaxofon, a trombita, a ventilpozaun, a harmonika és a dob, fenn a karzaton, egy emberként fújtuk. Jobb dolgunk nem lévén, a szentséges énekeket. Lelógattuk a szaxofon tölcserét a karzatról, hadd hulljon alá a Sanctus, sanctus! a rekedt csóból a parasztokra. Az orgonista tágra nyílt szemmel figyelte ténykedésünket, valóságos szentségtörésnek minősítette magában, amit az ő szent énekeivel műveltünk. És hát, valljuk be, épphogy csak elkaptuk a svungot a szaxofon, csak úgy, fül után, hiszen egyikünk nem volt az a kimondott templomba járó. Néha dögből egy kicsit hajlítgattunk is, amúgy rakendrollosan, és a pozaun is elég bugisra vette a kontrapunktikát. Áldjon meg benneteket a Mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Amen.

•

Persze nem ez volt az első alkalom, hogy verekezésbe kerültünk. Ez mifelénk a mulatság egyik formája, még inkább szerves része volt. Nem volt buli verekezés nélkül. Az alsó-gallai bálakon például napirenden volt az ilyesmi, és bár minden alkalommal tört a csont vagy kihullott egy-egy fog, a rendőrséget hívták: egyszerűen senkiben fel sem merült. A gallai bálókra, amelyek kéthetente kerültek megrendezésre, bár nem tartoztak a legjobban fizetett munkák közé (százötven egy estéért), mégis szívesen jártunk, mert felvonult a sváb lányok színe-java (és ez szó szerint értendő), és legalább rendszeres kereset volt, lehetett rá számítani. Így is kiváltságosnak érezhettük a helyzetünket, mivel Tatabányán volt még legalább három banda rajtunk kívül, sőt, ezen felül Gallán is volt egy. A kultúrház nem volt valami nagy, a parkett is legfeljebb tizenötször tízes volt, a színpadra pedig alig fértünk fel a bandával, viszont legalább meg volt emelve egy fél méterrel a parketthez képest. Játszottunk mindent, amit akkoriban szokás volt, és amit elvártak. Itt nem a polkák, operettek, valcerok voltak a slágerek, sokkal inkább az ötvenes évek végi tánczenék, foxtrottok, twistek, bugik, egy kis dixie na meg a rakkendroll, legalábbis, amit akkoriban annak hittünk. Nagyon

feküdt nekem ez a stílus, csak úgy szárnyalt a szaxofonom. Minden hétre tartogattam valami durranást, amit innen-onnan, lemezekről, szalagokról, rádióból koppintottam le, végtelenné nyúló délutánokon. Borzasztó szegények és nyomorúságosak voltak ezek a bálók, de azért megvolt minden, ami kellett, kipirult keblek, dagadó izmok, ritmus, némi alkohol.

Hatkor kezdtük a játékot, és általában éjfélig küldtük a muzsikát. Szinte törvényszerű volt, hogy egy óra elteltével megjelentek a brillantinos hajú, fényes homlokú romák is. Csoportosan, és mindig együtt jöttek, vagy húszan. Szépen elvegyültek a tömegben, ők is rákezdték a táncot, és minden szép volt és jó. Ellenben, az hétszentség, hogy egy órán belül verekedni kezdtek. Nem volt ez akkora probléma, hiszen rendszerint egymást verték, én viszont egyből remegni kezdtem, amikor először láttam őket, mert soha nem voltam még tanúja igazi verekedésnek. Olyan igaznak, ahol röpülnek az asztalok, röpülnek a székek, és hát igen, röpülnek a romák is, hogy az ember alig tudta követni a szemével az eseményeket. Izing Pityu ilyenkor leballagott, felemelt egy literes, zöld borosüveget és odatette a lábunk mellé. Nyugi, Öcsi, mondta, nem kell beszarni, itt van ez az üveg, ha idejönnek, akkor ewel ütünk. Az a rissz-rossz palackozott bor, ami akkor volt, az volt odakészítve, az több mint egy kiló. Persze soha nem jöttek fel a színpadra, de azért odarakta a Pityu, ha mégis valaki föltévelygett volna... A nők a verekedés láttán szétfröccsentek a terem szélére, Izing Pityu pedig kiadta a jelszót, hogy Fiúk, mehet a Szentek, mi pedig rákezdtünk a Szentek bevonulására, a verekedések alatt kötelező jelleggel játszandó nótára, de nem ám akárhogyan, dupla tempóban, kicsit rakkendrollosan, úgy sodortunk, ahogy odalent a romák verekedtek, teljes beleéléssel, és általában ilyenkor érték el ezek a bálók a tetőpontjukat. A romák irgalmatlanul gyöpülték egymást, ki tudja, milyen okból, egy nő miatt-e, netán pénz volt a dologban, mindenesetre ütlegelték egymást és átkozták, olyan körmönfont mondatokban, amelyektől bármely néprajzkutatónak összefutott volna a nyál a szájában. A svábok csak nézték, biztatták őket, hujogattak, némelyek fogadtak is egyik-másikra, mintha csak kakasviadalon volnának, én pedig még mindig nem értettem, miért nem avatkoznak közbe a kidobólegények, akik a terem négy sarkában álltak, megingathatatlan nyugalomban.

Ez így ment vagy tizenöt-húsz percig, aztán valami megváltozott a tömeg hangulatában. Izing Pityu, néhány ütemet kihagyva, odasúgott nekem: Nézd csak a kidobókat! Alsó-Galla többnyire sváb rész volt, a kidobólegények is svábok voltak, egyik sem volt kisebb egynolcvannál, és csak úgy burjánzottak rajtuk az izomkötegek. Az embernek az volt a benyomása, hogy nincs az a zakó, ami ne lenne szűk rájuk. A négy izomkolosszus most a terem négy sarkából egyszerre indult meg a verekedés epicentruma felé. Nem csináltak nagy ügyet az egészből. Kiválasztottak egy nagydarab romát a többi közül, ennek rögtön a fejére is húzták a zakóját, jól rásuhintottak egyet-egyet a tarkójára, mire a szerencsétlen rögtön megrogyott. Ketten fogták a lábait, ketten a karjait, meghintáztatták, és úgy ahogy volt, kinyitották vele a csukva lévő duplaajtót. Szabályszerűen kibaszták onnan, hogy magyarul legyen mondva, egyenesen a bejárat előtti sártócsába. Nem telt bele egy perc, és egyetlen romát sem láttál a bálteremben: a kidobók tudták, hogy melyik a főnök közöttük, melyiket kell kiakasztani a bandából.

Na, ez is megvolt, gondoltam magamban, még a borosüvegre se volt szükség, pedig titkon szerettem volna látni, ahogy Izing Pityu széttöri valamelyikük fején a zöld palackot, ahogy a moziban láttam, de azért elég hamar megbékéltem a ténnyel, hogy mégsem. A bál folytatódott, mintha csak két szám között tartott volna szünetet a zenekar, s most újra nekilendülnék a tánczenének, és az arcokon egy szemernyi megilletődöttséget sem láttam. Álmomban sem számítottam volna rá, hogy negyed óra se telik bele, már nyílik is az ajtó, és a romák, mind a húszan, igaz kicsit megtépázottan, bevonulnak rajta. Elfoglalták korábbi helyüket, töltöttek maguknak, rágyújtottak egy-egy meztőlábas cigarettára, és mintha mi sem történt volna, a bál ott folytatódott, ahol a verekedés előtt megszakadt: mindenki a létező legnagyobb békében és testvériségben mulatott tovább, hangos szónak még csak a gyanúja sem merült fel, az egyetértés és az egyenlőség jegyében teltek a hátralévő órák. Úgy tűnt, és ezzel mindenki tökéletesen elégedett volt, hogy aznapra már megvolt a menetrendszerű hír. Nekem még mindig remegett a térdem, mikor feltettem a kérdést Izing Pityunak, ami már egy ideje foglalkoztatott, nevezetesen, hogy miért nem avatkoztak közbe előbb, miért kellett várni vele vagy húsz percet. Izing Pityu elmosolyodott. Öcsi, nem sokkal egyszerűbb kitenni őket, ha már alaposan összeverték egymást?

•

A lányos ház udvarán felállított sátor alatt, mire visszaértünk a templomból, már glédában álltak a tányérok, kanalak, villák, fehérboros és pirosboros palackok. Nem volt sok időnk megenni, amit elének raktak, mert a násznép hamar követelni kezdte a muzsikát. Mi pedig nem sajnáltuk tőlük. Míg az asszonyok túlfűtött odaadással pakolták a tányérokat a nehéz hússal, a zsíros krumplival, a káposztával és miegyébbel, mi ontottuk magunkból a sváb polkákat és valcerokat, meg a tót polkákat és valcerokat, a megfelelő arányban tálalva, hogy egyik család se érezze úgy, hogy nélkülöznie kell a fülének kedves nótákat. Olykor megkockáztattunk egy-két foxtrotot vagy twistet, a

fiatalok kedvéért, akik azon nyomban felpattantak az asztaltól és táncra fogták a figurát. Próbáltam nem a családra nézni játék közben, így is, hogy csak egy fogást ettem, olyan tele voltam, majdnem szétrepedtem, arra viszont képtelen voltam, hogy végignézzem azt az őrjöngő evészetet, amit a bregyók (ahogy a svábok a tótokat hívták) és a svábok műveltek. Tömték magukba a zsíros húsokat, a káposztát, a krumplit, a rizst. Néha leöblítették egy pohár pirossborral, ilyenkor némelyikükön láttam, hogy felbőffent valamicskét az elfogyasztott ételből, de hősiesen visszanyelte, és csak ettek, mintha még sosem ettek volna, meg akarták enni a magukét, hiszen ünnep volt, az ünnep pedig erről szól, hogy megegyük a magunkét. A zsír eksztázisa, a cukor eksztázisa és a bor eksztázisa uralkodott el rajtuk, kimelegedtek, zsíros ingujjukba törölték a homlokukat, és beszélgetni és nevetni is elfelejtettek némelykor, annyira elszántan ették, ami eléjük volt rakva. Márpedig amit el lehet képzelni, az eléjük volt rakva. Zsírától aranyárga levestengerek hullámoztak mindenütt, tengeri szörnyként előtűnő húsos csontokkal, cérnametélhínártól befonva. A rántott húsok hatalmas hegyekként tornyosultak, sült csirkecombokkal övezve, hagymás krumpli sáncokkal kerítették el a fasírtot, a csalamádét és a kemény tojást. Majd, mikor már úgy hittem, az emberi test nem képes több anyagot magába venni, megjelentek az asszonyok, arcukon gyűrött mosollyal, és feltálták a süteményeket, irdatlan tortákat. De azokat a tortákat ne úgy tessék elképzelni, hogy valami piskótás, tejszínhabos, gyümölcsös hülyeségek lettek volna, nem, ezek bizony, nehéz krémektől terhes, robusztus alkotások voltak, csak a szeme sarkából sandított rájuk az ember, máris megfeküdt a gyomrát.

A bandánk pedig csak játszott, teljes átszellemültségben. Nem tudtunk már magunkról, képtelenek voltunk számon tartani, hogy mit játszottunk már és mit nem. Csak fújtuk, mint a bolondok, nem is érdekelt senkit, hogy mit játszunk, csak hallják az ütemes umcaccát, az bőven elég volt. A népek már a borozásnál tartottak, a lányok is csak szuszogtak. Igen, mámorítóan pihegtek, levegőért kapkodva a tömött lánykeblek, és egyre többször húzódtak kacér mosolyra a fátyolos tekintetek. Dobek Jóska is folytatta magába az italt, mintha csak tölcserén tenné, de neki aztán nem ártott, kiivott volna egy fél borospincét is, és még csak meg sem botlott volna a nyelve, már ha amúgy beszédes alkat lett volna, mint ahogy nem volt az. Csak a villámok cikáztak egyre vadabbul a tekintetében. Minden alkalmat megragadott, hogy újdonsült feleségét a karjába kapja, és türelmetlen dühtől tört ki, ha Jáger Márti éppen nem vele volt elfoglalva.

Utólag visszagondolva, Dobek Jóska tényleg Izing Pityut tartotta szemmel ádázul gyűlöletes tekintetével, és e szempárbaj valóban egyre vészjóslóbbá vált kettejük között. Ezt azonban, ahogyan én sem, úgy a násznép is nem vette észre, és persze Jáger Márti sem, aki egyre tapsolta a zenekarnak barátnőivel együtt, kipirult arccal, elragadóan verejtékezve, parányi nyelvvel megnedvesítve ajkait, kimelegedve. Ekkor intette be Izing Pityu azt a twistet, amit nemrég körmölt le egy kifürkészhetetlen módon birtokába került szalagról. Menő szám volt, az egyik legmenőbb a repertoárunkban, hosszú és virtuóz szaxofonszóval, amit Pityu időnként még meg is cifrázott egy kicsit. Csak az nem vette észre, aki vak volt. Csak az nem vette észre, hogy Izing Pityu egyenesen a Mártinak játszotta a szólót. Csak az nem vette észre, milyen fenséges hatást keltett ez a húszéves, csupa-izom, jó svádájú gyerek, ahogy űzi az aranyosan csillogó szaxofon billentyűit. Csak a vak nem vette észre, és Dobek Jóska nem volt vak. Ekkor pattant fel ültéből az ifjú férj, és tépte ki közülünk az Izing Pityut.

•

Volt már vagy kilenc óra is, mire elült a kakaskodás, úgyhogy nem sokáig folytattuk a zenét. Ilyenkor, szokás szerint a „hallgatóság” következett, csak Harasta Misi játszott a harmonikán, a násznépből pedig hol ez, hol az gyűjtött rá egy hallgató nótára. Csendesesen folydogált az este, a népek mámoros nyugalomban dűnnyögték az édesbús nótákat, poharazgattak hozzá, Dobek Jóska elment a kert végébe hányni, Izing Pityu pedig az egyik orgonabokor mögött váltott még egy utolsó, vérízű csókot Jáger Mártival.

Márti éjfél körül tűnt el, és átöltözve, ragyogó arccal került elő. Megkezdődött a menyasszonytánc, újra rákezdtünk, és meg sem álltunk reggelig. Közben egyre fogytak a vendégek, főleg az öregebbek tünedeztek el elég hamar, de addigra mindenki annyira alámerült a mámorban, hogy mire reggel nyolckor kitöltötték az első pálinkát és felszolgálták a töltött káposztát, a Dobek Jóska és az Izing Pityu már egymást ölelve, üvöltve nótázott a ház előtt.